

POLITICKÁ A SOCIOEKONOMICKÁ GEOGRAFIE

1. přednáška
(verze na web)

POLITICKÁ A SOCIOEKONOMICKÁ GEOGRAFIE

Organizace kurzu
podmínky udělení klasifikovaného zápočtu

Informace o předmětu, studijní materiály:

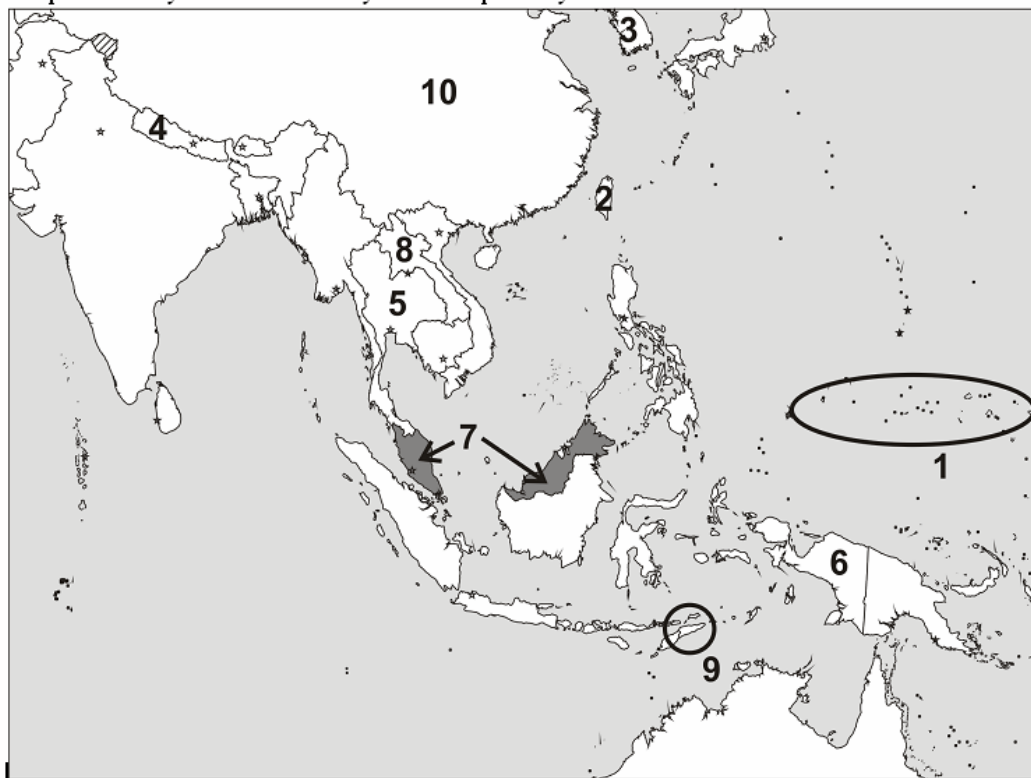
<http://geography.upol.cz/kgg-psg>

Organizace kurzu:

- 2 hodiny přednášek týdně
- Registrovaná účast: za každou účast po celou dobu přednášky získá 2 bodů (max. 20 bodů)
- V průběhu kurzu – ovšem pouze do zápočtového týdne – je možné získat i „doplňkové“ body, např. za nalezení chyb ve studijních materiálech
- V zápočtovém týdnu test (max. 60 bodů)
- Zápočet dostanou ti studenti, u kterých přesáhne součet bodů za test, za účast na přednáškách a doplňkových bodů **50 bodů**
- Klasifikace se bude opírat pouze o výsledek testu
- Test je možné dvakrát opakovat v náhradním termínu

Test v obrazech – orientace:

⇒ Doplňte názvy území označených na mapě čísly:

1	6
2	7
3	8
4	9
5	10

Test v obrazech – znalosti:

⇒ mezi Kjelénovy práce patří (3 body):

- a) Politische Geographie (1897)
- b) Der Lebensraum (1901)
- c) Staten som livsform (1916)
- d) Geopolitik der Pan-Ideen (1931)

⇒ Podle Kjeléna jsou státy (3 body):

- a) Útvary, které se vlastnostmi podobají nižším organismům
- b) Útvary, které jsou podobné rozumným bytostem, ale nemají organický charakter
- c) Zvláštní druhy organismů, smyslově rozumné bytosti
- d) Organismy, které neustále bojují o svou existenci s jinými státy-organismy

⇒ Které znaky podle Kjeléna určují vlastnosti státu? Stačí vyjmenovat (4 body):

1) _____	4) _____
2) _____	5) _____
3) _____	6) _____

Test v obrazech – práce s textem:

⇒ ⇒ 3. téma: Vývoj státního území:

prostudujte si následující text:

Tenochtitlán padl roku 1521 a již roku 1535 vzniklo na dobytém území Nové Španělsko, které časem sahalo daleko na sever na území dnešních USA. Nemilosrdné španělské vykořisťování a genocida (jedna z největších v dějinách lidstva) původních obyvatel, nakonec vedlo pod vlivem událostí v Evropě v roce 1810 k rozpoutání boje za nezávislost. Ta byla vyhlášena po novém povstání v roce 1821 a roku 1824 vznikla federativní republika. Roku 1845 se Mexiko neúspěšně postavilo proti anexi Texasu Spojenými státy americkými. Následovala prohraná válka (1846-48) a na základě smlouvy z Guadalupe Hidalgo Mexiko postoupilo USA celou oblast od Kalifornie po Nové Mexiko. Následovalo období soupeření liberálů, konzervativců, republikánů a monarchistů. Roku 1857 přijetí pokrokovější ústavy vyvolalo občanskou válku, ze které vyšli vítězně liberálové v čele s Benitem Juarezem. Po britsko-francouzsko-španělské intervenci roku 1862 bylo vyhlášeno císařství (rod Habsburků). V roce 1867 byli interventi poraženi a republika byla obnovena. Roku 1910 svržením diktátorského režimu Porfiria Diaze začala mexická revoluce (1910-17), v jejímž čele stáli Pancho Villa a Emiliano Zapata.

Odpovězte na následující otázky:

⇒ Osamostatnění Mexika v roce 1821 bylo z hlediska Španělska (3 body):

- a) secesi
- b) adjudikaci
- c) akrescenci
- d) prvotní okupaci

⇒ Federace v Mexiku vznikla (3 body):

- a) vyhlášením nezávislosti federalizované kolonie
- b) shora
- c) spojením dosud nezávislých států

POLITICKÁ A SOCIOEKONOMICKÁ GEOGRAFIE

Obsah a předmět
politické geografie

Literatura:

Základní:

- Baar, V., Rumpel, P., Šindler, P. (1996): *Politická geografie*. Ostravská univerzita, Ostrava.
- Ištók, R. (2003): *Politická geografía a geopolitika*. Prešovská univerzita, Prešov.
- Šindler, P. (1986): *Základy politické geografie*. PedF, Ostrava.
- Tomeš. J. a kol. (1997): *Školní atlas Dnešní svět*. Terra, Praha.
- Waisová, Š. a kol. (2007): *Atlas mezinárodních vztahů*. Čeněk, Plzeň.

Literatura:

- Doplnková:
- Honzák, F., Pečenka, M. (1995): *Státy a jejich představitelé*. Libri, Praha.
- Hnízdo, B. (1995): *Mezinárodní perspektivy politických regionů*. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha.
- *Lexikon zemí '96*. Fortuna Print.
- Liščák, V., Fojtík, P. (1996): *Státy a území světa*. Libri, Praha.
- Mezinárodní politika (měsíčník)

Web:

- <http://www.politicalresources.net/>
- <http://www.geohive.com/cd/index.php>
- <http://www.worldstatesmen.org/>

Vztah mezi geografickým prostředím a politickými jevy a procesy

základem PG jsou ...

- ▣ geografické prostředí
- ▣ politická organizace prostoru

mezi nimi existují oboustranné vazby ...

- ▣ prostředí ovlivňuje prostorovou dimenzi politiky (ale neovlivňuje ji výlučně)
- ▣ politika ovlivňuje prostředí (ale neovlivňuje ho výlučně)

prostředí ovlivňuje politiku ...

pro vznik a územní podobu
Britského impéria byly mj.
důležité:

- ostrovní poloha ⇒ jediná cesta k
vyřešení problému národní
obraně byla převaha na moři ⇒
po jejím získání nástroj
imperiální expanze
- mořské proudy ⇒ dopravně
únosné směry expanze ⇒
kolonizace určitých teritorií

prostředí ovlivňuje politiku ...

pro podobu Polska byly důležité mj.:

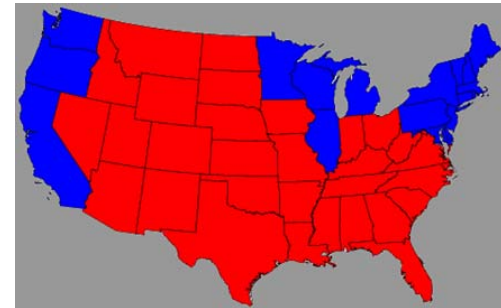
- ▣ řeky ⇒ podpora komunikace v ose povodí ⇒ vznik historických státních útvarů vázaných na povodí s jádrem na řece v centrální poloze

prostředí ovlivňuje politiku ...

pro způsob voleb amerického prezidenta byly důležité (konec 18. století) velké vzdálenosti a pomalé komunikace

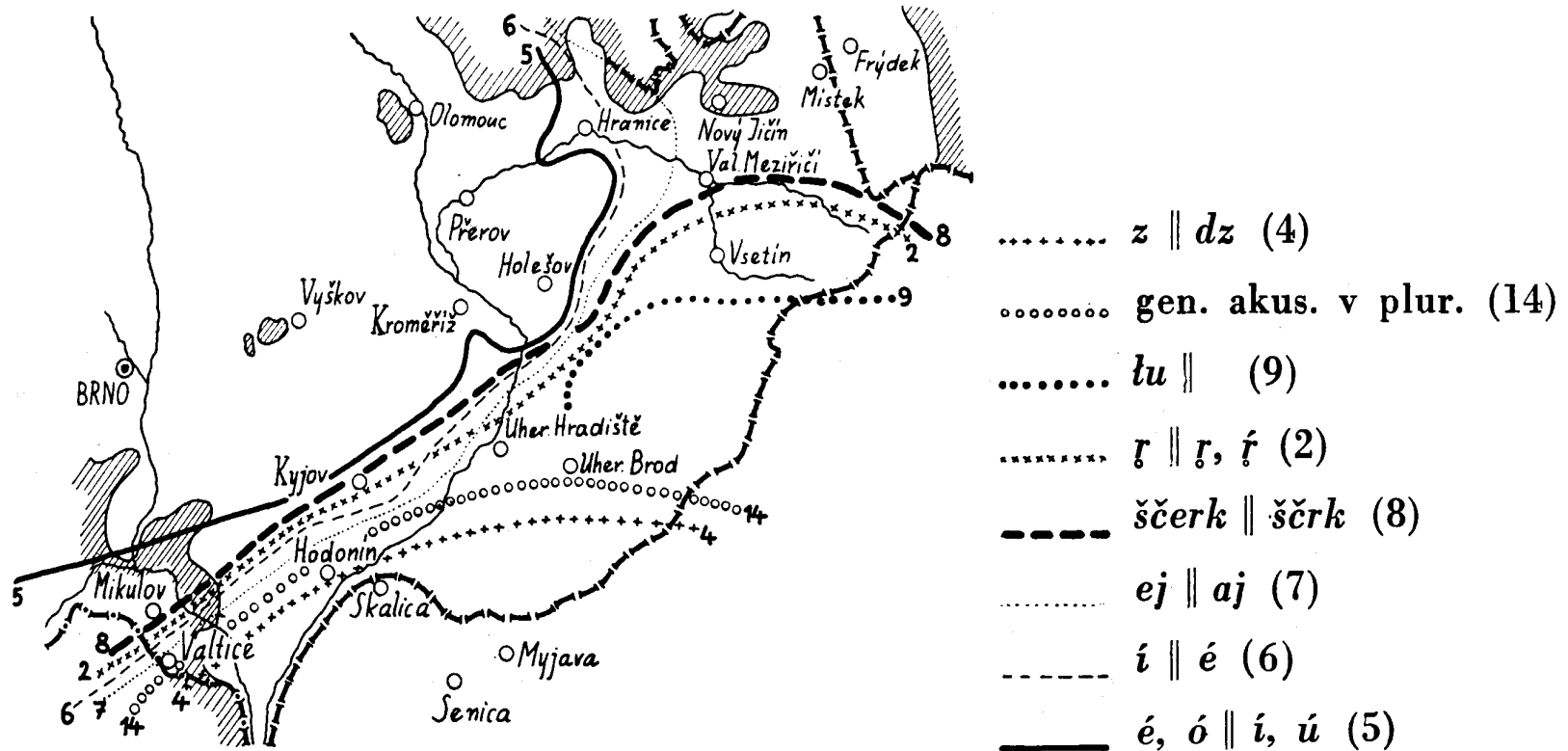
- ⇒ nemožnost zorganizovat celostátní volební kampaň a uskutečnit volby v jednom dnu
- ⇒ každý stát zvolil podle své velikosti jistý počet zástupců
- ⇒ ti se následně sešli v hlavním městě a provedli volbu prezidenta

politika ovlivňuje prostředí ...

- proč je to v cizině „jiné“?
 - vypadají jinak
 - fungují jinak
 - myslí jinak (?)
- zjevné ve fyzické sféře
- často zjevné i v socioekonomické sféře
 - Olmütz / Holomóc / Olomouc / Olmik
- někdy ale nezřetelné
 - proč žijí v Hodoníně Češi a ve Skalici Slováci?
 - proč Češi vstávají tak brzy do práce?

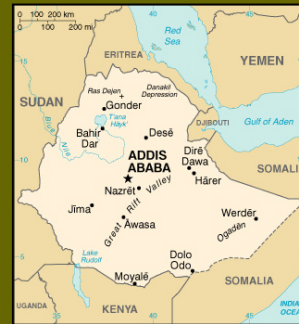
Odbočka ... aneb „pouze izoglosa ř/r“?

Obr. 2. Schematická mapka hranice hanácko-slovenské.

Základní pojmy ...

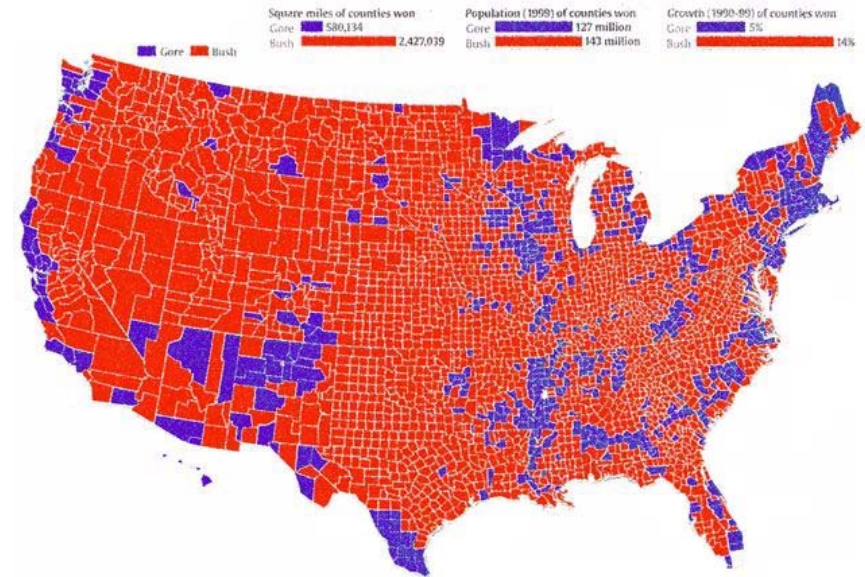
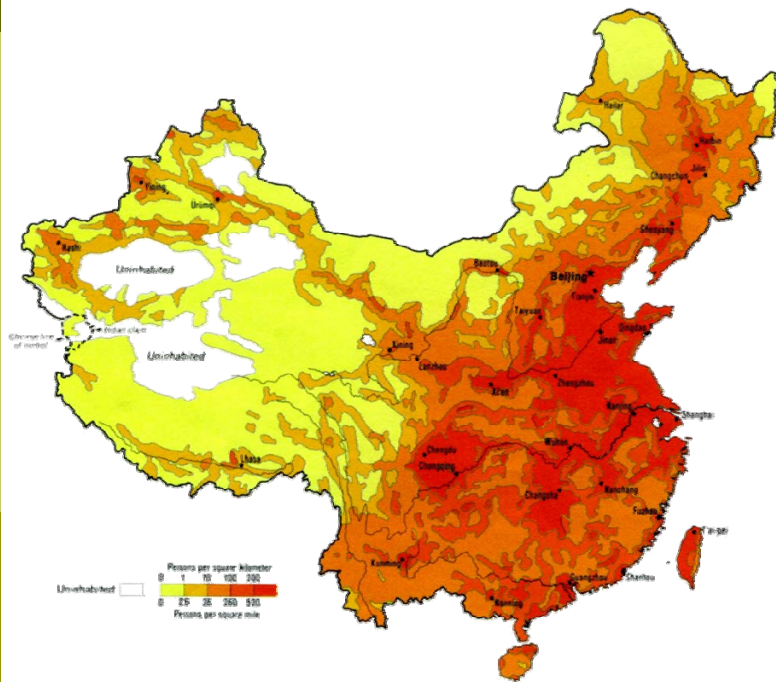
□ STÁT

□ NÁROD

... a základní problém

- mapa hustoty osídlení x mapa prezidentských voleb v roce 2000 – v čem je rozdíl?

Definice politické geografie

- Politická geografie je geografická disciplína zabývající se vzájemným vztahem a působením geografického prostoru s politickými procesy a jevy v něm.
(KLASICKÁ DEFINICE)
- Politická geografie je studium procesů, které vytvářejí národy a státy ve složitých vazbách a souvislostech s geografickým prostředím. (GARDAVSKÝ (1994))

Řada dalších definic, které ...

... mají společné jen to, že je v nich použit
přívlastek *politický*

Takže nakonec i názor, že ...

- ... jde o politické studie realizované geografy využívající techniky spojené s prostorovou perspektivou
- nejasná definice i proto, že PG nemá vlastní teoretická východiska, ale „vykrádá“ politologii a částečně sociologii, historii a ekonomii
- výrazně interdisciplinární

Do politické geografie „patří“

- výzkum všech jevů, jejichž existence nebo rozmístění je závislé na politických poměrech státu či oblasti (hlavně studium toho, jak toto rozmístění stát ovlivňuje)
- Výzkum všech jevů, jejich existence nebo rozmístění je závislé na existenci národů

Hlavní témata politické geografie

- Politická mapa světa a její změny
- Poloha státu a její hodnocení
- Hranice
- Klasifikace států podle nejrůznějších hledisek
- Volební geografie
- Vývoj organizace prostoru (změny center a periferií a podobně)

A dále:

- Téma závislosti a světového řádu
- Vztah mezi státem a národem
- Vztah mezi státem a obyvatelstvem (jak se vzájemně ovlivňují)
- Globální problémy lidstva (válka a mír, ekologické hrozby, populační exploze ...)
- ... a vše, co prohlásí za politickou geografii političtí geografové...

Základní metodologické přístupy

DŘÍVE:

- Geografický determinismus
- Sociální darwinismus
- Voluntaristický indeterminismus

DNES:

- „Člověk je součástí přírody, podléhá jejím vlivům, ale sám ji přetváří v souladu s přírodními zákony, které změnit nemůže.“

Metody

- Hledání podobností forem (HOMOLOGIE) a funkcí (ANALOGIE)
- Klasifikace a vymezení typů politických jednotek (TAXONOMIE, TYPOLOGIE)
- Další metody historie a soc. geografie – ale značně redukované
- ~~□ Terénní výzkum ?!~~

Politická geografie v chápání jiných ...

- pro mnohé přírodovědce jen „politologie stravitelnou formou“ případně něco podezřelého, co si asi spletlo fakultu
- pro politology:
 - buď geopolitika + „politologie s mapou“
 - nebo „něco určené k tomu, aby politologové našli Krym“
- pro ostatní: ???